

*Невмивака Єлизавета, студентка
Київський національний університет будівництва і архітектури
Науковий керівник: д.і.н., проф. Деревінський В.Ф.*

РОЗВИТОК МАЛИХ МІСТ, ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація: Досліджуються проблеми розвитку малих міст і сільських районів в умовах переходу до інноваційного типу розвитку економіки. При розробці методів стимулювання інноваційних процесів співвіднесено соціально-психологічні, організаційні та економічні методи мотивації з рівнем сприйнятливості регіональної системи до даних перетворень. Планування міст пов'язана з соціально-культурними показниками й характеризується ступенем насичення міського простору соціокультурними функціями з метою управління конфігураційними властивостями території. Розробка інноваційних практик в міському середовищі й моделей стратегічного розвитку малих міст з урахуванням активного залучення культурної спадщини в економічну діяльність поліпшить життя населення, допоможе оптимально розв'язувати проблеми соціокультурної сфери, що сприяють сталому розвитку території міста.

Виклад основного матеріалу: У сучасній соціології місто не випадково стало об'єктом великої кількості досліджень, різних за підходами, цілями й методами. Міська проблематика вже тривалий час являється однією з найскладніших, її актуальність обговорюється і досліджується в системі наукових знань. Інтерес до неї обумовлюється тією роллю, яку місто відігравало і відіграє в соціальному розвитку суспільства. Протягом більшої частини історії людства місто, виявляючи свою соціокультурну сутність, інтегрує досягнення розвитку цивілізацій. У сучасних умовах міська проблематика привертає особливу увагу у зв'язку з інтегруванням культурного, інтелектуального й економічного потенціалу суспільства. Розкриття особливостей сучасної ситуації й тенденцій соціального розвитку суспільства вимагає розуміння місця і соціальної ролі міста в тих складних і значущих, процесах, що мають освітній характер та реалізуються в наші дні.

На актуальність соціально-економічного розвитку малих міст вказує велика кількість проблем, більшість з яких наявні ще з

радянських часів, інші з'явилися у пореформений період. Поняття стратегії включає: сукупність цілей, які передбачаються забезпеченням їх досягнення з урахуванням основних ризиків, що існують на шляху реалізації поставленої мети, їх пріоритети в технології, комплекс цільових програм, проектів, заходів, які дозволяють досягти поставлені цілі, сукупність ресурсів різного роду, які необхідні для реалізації стратегії. Розробка стратегічного плану розвитку малих міст повинна бути основана на загальнолюдських гуманістичних принципах, а її реалізація повинна забезпечити новий рівень життя населення, створити необхідні умови для всебічного і гармонійного розвитку особистості територіальної спільності. У житті малих міст відчутна наявність кризових проблем (складності з працевлаштуванням, самореалізацією, нерозвиненістю соціально-побутової сфери, погіршення екології, не соціально орієнтоване будівництво тощо). В процесі роботи над стратегією розвитку малих міст резонно враховувати кризові та передкризові, як реальної, так і можливої при реалізації певної стратегії, проблеми. При розробці загальної стратегії важливою умовою і результатом є кадрова складова, враховуючи загально відоме гасло «Кадри вирішують усе!». Необхідний аналіз кадрового забезпечення малих міст, в тому числі сфери управління. Тим часом при розробці різноманітних проектів і програм питання кадрового забезпечення виникають часто або серед останніх, або тоді, коли виявляється, що проект не реалізований і починається пошук винних. Невдачі, здавалося б, необхідних реформ частіше є наслідком того, що був відсутній кадровий потенціал, який міг би ефективно і відповідально реалізувати необхідні перетворення. Тому потрібне розширення використання кредитної системи для цільової підготовки фахівців, розробка стратегії в кадрових питаннях як в цілому, так і на галузевому рівні. Потребує спеціальної уваги підготовка кадрів для управління малими містами.

Не менш важливим питанням є виявлення і використання наявних ресурсів для майбутнього розвитку. Стратегія розвитку малих міст повинна враховувати ресурси різного роду: інформаційні, інтелектуальні, людські, політичні, адміністративні, фінансові, матеріальні, культурно-історичні тощо. У малих містах зосереджені значні інтелектуальні ресурси молодого покоління, які можуть бути використані на користь міста. Однак, не знайшовши сфери самореалізації, більшість молодих людей є джерелом поповнення і розвитку більших населених пунктів і мегаполісів. Труднощі при виробленні стратегій розвитку малих міст обумовлені головним чином недосконалістю механізму їх розробки й реалізації. Використовуваний

в даний час місцевими органами влади механізм базується на радянському досвіді складання генеральних планів, якому в сучасних умовах вкрай проблематично слідувати при стратегічному управлінні процесом соціально-економічного розвитку. Разом з тим у зв'язку з відсутністю ефективного механізму розробки й реалізації таких стратегій у багатьох малих містах не розробляються стратегії соціально-економічного розвитку, замість них є набори різних за контекстом міських цільових програм. Слід враховувати, що стратегія як управлінська технологічна самоціль, а спосіб оптимізувати розвиток міста. Стратегія — це мережева система, де всі елементи пов'язані між собою і зміни в будь-якій точці призводять до корективів усієї системи.

Можливий і інший підхід у виборі стратегії: експерти пропонують можливі варіанти вирішення, а остаточний вибір типу стратегії залишається за керівництвом малих міст. У цьому варіанті вихідним є вибудовування ієрархічної системи пріоритетів, в рамках якої розв'язання провідних проблем забезпечить успіх всієї роботи в цілому. Водночас для того щоб було ясно, чи допомагає вироблена стратегія оптимізувати розвиток міста, паралельно повинні вивчатися альтернативні сценарії розвитку зі звичайним цільовим плануванням. Малі міста — один із найважливіших факторів життя країни, котрий повинен бути включений в аналіз паралельно з розвитком суб'єктів, до яких вони належать. Тому будь-які варіанти стратегії розвитку малих міст повинні вписуватися в загальнодержавну стратегію розвитку, враховувати її в цілому і в деталях. Звідси з'являються вихідні принципи для розробки стратегії розвитку малих міст:

- головний ресурс — людський капітал малих міст;
 - орієнтація на сталий розвиток малого міста;
 - вбудовування в стратегію розвитку малих міст антикризових стратегій розвитку містоформувань підприємств;
 - включення інтегрованих стратегій розвитку малих міст та інших населених пунктів в стратегію розвитку того чи іншого суб'єкта країни;
 - узгодження стратегії малих міст з перспективами розвитку країни;
 - облік регіонального досвіду та тенденцій розвитку.
- На основі врахування цих принципів розробляються варіанти бачення майбутнього образу малих міст:
- з позицій бізнесу — привабливий інвестиційний клімат;
 - з позицій населення міста — населений пункт, зручний для життя, з хорошою екологією, соціальною та дозвільно структурою
 - з позицій держави — територіальна спільність з розвиненою політичною, інформаційною, науковою і культурною інфраструктурою.

Ключовими пріоритетами стратегічного розвитку малих міст є:

- інтеграція різних підходів до розробки стратегії;
- забезпечення пріоритету функцій найпоширенішого типу поселень
 - створення спільно державною і регіональною владою механізмів реалізації функцій малих типів поселення;
 - реалізація антикризових стратегій містоутворювальних підприємств як основу збереження і розвитку територіально-поселенських функцій малих міст.

Сьогодні навіть ситуація збереження наявних переваг передбачає забезпечення умов для випереджувального розвитку, вироблення стратегій, що дозволяють помножити соціальний і економічний капітал малого міста. І все ж перспективним виглядає варіант реалізації проривних проектів, здатних вивести мале місто на принципіально новий рівень. Необхідно вимагати від муніципальних органів влади постановку амбіційних задач, уміння мислити глобально, розуміючи та враховуючи наслідки теоретичних змін.

Адекватне ставлення до власних умінь, правильна постановка цілей, вміння концентрація ресурсів здатні стимулювати рішення задачі соціально-економічного розвитку даних типів поселення. У малих містах є можливості й ресурси для якісного зміцнення своїх позицій, муніципалітетам слід лише більш раціонально використовувати створені обставини.

Список використаних джерел та літератури:

1. О.А. Чернова Региональная экономика: теория и практика, 2009.
2. Т.Г. Лаврова Вестник Томского государственного университета, 2005
3. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь, 2002
4. Вебер М. Город. Образ общества. 1994
5. Арманд А.Д. Города на грани тысячелетий 1993